

INLEIDING

Het aanvankelijke doel van dit boek was het verzamelen van bio- en sociografische inlichtingen over de 206 leden van Gentse vrijmetselaarsloges tijdens de 18de eeuw en de 9 Gentenaren die elders dan te Gent lid waren van een loge. Voor elk lid konden niet evenveel gegevens worden verzameld. Over sommige politiek of sociaal vooraanstaanden bestaat toereikende literatuur. Voor een aanzienlijke meerderheid der leden moest ik evenwel gaan spitten en delven in archiefbestanden. Wie ooit genealogisch onderzoek heeft verricht (ook over personen van de 18de eeuw), zal licht begrijpen dat bepaalde leden meer in de kijker komen dan anderen¹.

Zeker, het ware theoretisch mogelijk geweest om voor praktisch elk lid verder te blijven zoeken. Ook dit weet elke genealoog: er is altijd iets te vinden voor wie tijd en geduld bezit. Ik heb nochtans gemeend dat deze ontzaglijke tijdsinvestering niet in verhouding was tot het voorwerp van dit boek. Waar mogelijk, worden ten minste de basisgegevens inzake de burgerlijke stand en de beroepsbezigheid meegedeeld. Globaal kon niettemin voor de meeste leden (ook anderen dan de maatschappelijk vooraanstaanden) adequate biografische en familiale informatie worden verzameld.

Tegen de achtergrond van het geschiedtheoretische debat over het nut van de historische biografie, wil ik hier alleen aanstippen dat het thema van mijn onderzoek door

¹ Zonder dat dit een afdoende indicatie is, verrast het toch niet dat men het grootste aantal bronvermeldingen aantreft bij de lemma's over:

- vooraanstaande edellieden als de hoogbaljuw burggraaf Philippe Mathieu Vilain XIII, graaf Joseph Sébastien della Faille d'Assenede, graaf Jean Baptiste d'Hane de Steenhuyse, baron Albert François van Pottelsberghe de Boulanchy, ridder Louis Ferdinand Dons de Lovendeghem, ridder Jean Baptiste de Ghellinck de Nokere, alsmede de gebroeders Pierre Georges de Meulenaere (vermogend stadsontvanger tijdens het Ancien Régime, lid van het Corps Législatif onder het Empire) en Maximilien Macaire de Meulenaere (invloedrijk kanunnik en vicaris-generaal van het bisdom Gent van 1780 tot 1830);
- enkele mannen uit de burgerij die naam maakten in de politiek (advocaat Jacques Clément Lammens), in het zakenleven (Franciscus Livinus de Smet, stamvader van het geslacht de Smet de Naeyer), in de hoge magistratuur (advocaat François Dominique d'Hoop die lid werd van de Grote Raad te Mechelen), in de sociabiliteit rond de schuttersgilden (Louis 't Kint, directeur van de stadswerken en bestuurslid van de Sint-Sebastiaansgilde), of van wie nakomelingen een belangrijke rol speelden in het zakenleven en de politiek (stadsontvanger Jacques Mechelynck).

zijn aard zelf van bio- en sociografische aard was. Met de Nederlandse historici Paul Koedijk en Gerard Mulder geef ik daarom graag toe dat mijn werk "geen kwestie van hoge inspiratie" is, maar een product van "banale vlijt". Niettemin meen ik dat dit werk kan bijdragen tot een beter begrip van sommige personen en toestanden te Gent en in het graafschap Vlaanderen tijdens de 18de eeuw. Het feit dat bepaalde personen lid waren van een of meer vrijmetselaarsloges kan inderdaad een aantal standpunten, houdingen, allianties (en benoemingen) verklaren, waarvan de achtergrond momenteel nog niet onder het licht is gebracht, omdat de algemene geschiedschrijving over de 18de eeuw onvoldoende rekening houdt met het bestaan van talrijke maçonnieke broederbanden binnen de leidende kringen².

Bij het verzamelen van inlichtingen over de leden van Gentse loges stelde ik vast dat een zo heterogene groep eigenlijk een unieke kans biedt om een dwarsdoorsnede te maken van de meer bevoorrechte Gentse populatie (midden- en hoge burgerij, edellieden) tijdens de cruciale jaren tussen het bewind van keizerin Maria Theresia en het einde van het Ancien Régime. Ik liet me daarom verleiden tot het verzamelen van inlichtingen over de bijzonderste evenementen die tijdens die periode te Gent en in de Oostenrijkse Nederlanden plaatsvonden, en waarbij een of meer Gentse vrijmetselaars waren betrokken. Wie het personen- en zaakregister raadpleegt, zal zich een idee kunnen vormen van de personen en evenementen die in dit werk ter sprake komen.

Bovendien heb ik telkens waar het mogelijk was de 18de-eeuwse Gentse vrijmetselaars gesitueerd binnen een ruim familiaal verband. Het leek verantwoord de familiale en maatschappelijke achtergrond van de leden vrij systematisch na te speuren en ook gegevens te verstrekken over hun nakomelingen. De besproken periode was inderdaad gekenmerkt door een aanzienlijke intellectuele, politieke en sociale "versnelling van de geschiedenis", en het zal de lezer opvallen dat sommige belangrijke veranderingen zich vanaf de Brabantse Omwenteling (1789-1790) in talrijke families hebben voorgedaan.

Om het geheel voor een belangstellend publiek leesbaar te houden, heb ik (althans in het omvangrijke bio- en sociografisch gedeelte) afgezien van gedetailleerde verwijzingen in voetnoot. In formele zin is het boek dus niet opgevat als een wetenschappelijke studie "met alles erop en eraan". Toch kan de volledige inhoud met betrouwbare bronnen worden gestaafd. Alle bronnen worden vermeld achteraan in het boek. Niets wordt als een feit voorgesteld wanneer het niet stoelt op een schriftelijke bron. Bestaat er onzekerheid, dan wordt dit telkens uitdrukkelijk gepreciseerd.

² Ook voor Nederland vindt André Hanou (*Sluiers van Isis*, I, 179) het "merkwaardig, dat in ons taalgebied de wisselwerking tussen vrijmetselarij enerzijds, en de Nederlandse cultuur en samenleving anderzijds, zo weinig onderzocht is. Dit is des te vreemder, omdat uit studies betreffende het maçonnieke fenomeen elders in Europa, duidelijk blijkt dat in de achttiende eeuw de vrijmetselarij bijzondere aantrekkingskracht uitoefende op een groot deel van de adel (met name uit die groep afkomstige officieren), de intelligentsia en de gegoede burgerij". Hanou verwijst hierbij naar een artikel van John. M. Roberts, Freemasonry, possibilities of a neglected topic, *English Historical Review* 84 (1969), 323-335.

Teneinde vorsers en overige belangstellenden op het spoor van de voornaamste bronnen te brengen, wordt bij de bespreking van elk lid (telkens onder de rubriek g/) op niet-exhaustieve wijze verwezen naar de meest relevante items in de genummerde lijst van bronnen (archivalia en literatuur).

Graag betuig ik mijn erkentelijkheid aan Herman Balthazar (Gent) die tevens aanvaardde dit werk van een Woord Vooraf te voorzien, Noël Bouquet (Gent), Michel Brodsky (Braine-le-Château), Fernand De Backer (Kortrijk), Georges Delori (Gent), Marc De Vriendt (Gent), Luc Dhondt (Huise), Piet Lenders S.J. (Antwerpen), Niklaas Maddens (Kortrijk), Marc Maresceau (Gent), Jan Snoek (Leiden), baron Andries Van den Abeele (Brugge) en Jeroom Vercruysse (Brussel), die me nopens bepaalde punten hebben laten putten uit hun kennis of documentatie, aan lic. geschiedenis Sabine Dobbelaere, die opzoekingen uitvoerde in parochieregisters en registers van de burgerlijke stand, alsmede aan Luc Pareyn, directeur van het Liberaal Archief en zijn medewerkers.

Zeer in het bijzonder ben ik mijn gezinsleden dankbaar, mijn echtgenote Annick en onze kinderen David en Magali. Hun liefdevol geduld heb ik al te vaak op de proef gesteld.

Uiteraard ben alleen ik aansprakelijk voor het eindproduct.

Guy Schrans
Gent, herfst 1997